

Кицелюк В.М. Возможности и особенности назначения судебных экспертиз при расследовании нарушений установленных законом требований пожарной безопасности. Рассмотрены основные виды судебных экспертиз, которые назначаются при расследовании нарушений установленных законодательством требований пожарной безопасности. Раскрыты возможности таких экспертных исследований, а также изучен вопрос последовательности и момента их назначения. На основании научных источников обоснована необходимость проведения комплексных экспертных исследований для эффективного расследования рассматриваемых нарушений.

Ключевые слова: судебная экспертиза, расследование нарушений требований пожарной безопасности, порядок назначения, комплексный характер, задачи экспертных исследований, пожарно-техническая экспертиза.

Kitslyuk V.M. Possibilities and particularities of prescription of forensic examinations within investigation of statutory fire safety requirements. The article considers the main types of forensic expertise that are assigned in the investigation of violations of fire safety requirements. The possibilities of such expert researches are revealed, and also the issue of order and date of their appointment is studied. On the basis of scientific sources the author proves the need for a comprehensive expert researches for the effective investigation of the considered violations.

Keywords: forensic expertise, investigation of violations of fire safety requirements, the order of appointment, the complex character, the tasks of the expert researches, fire-technical expertise.

Надійшла до редакції 05.12.2016

Куратченко М.В.

здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК343.985

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СУТЕНЕРСТВА ТА ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ

Розглянуто деякі аспекти розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Акцентовано увагу на організаційно-тактичних особливостях проведення допиту підозрюваного при розслідуванні зазначених кримінально караних діянь.

Ключові слова: сутенерство, проституція, тактичне забезпечення, слідчі (розшукові) дії, допит.

Постановка проблеми. Допит підозрюваного є досить інформаційно-ємною слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні кримінальних правопорушень. Не є винятком і процес провадження по фактах сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Завдяки його проведенню збирається достатня доказова база для проведення подальших процесуальних дій, ви-

суваються слідчі версії, планується процес розслідування. На це вказує і проведене анкетування працівників Національної поліції. На їх думку, допит дозволяє вчасно висунути слідчі версії (74 %), отримати відомості про особу злочинця (86 %), визначити послідовність проведення інших процесуальних дій (72 %) та обставини кримінально караного діяння (69 %).

Тобто дослідження допиту в розрізі конкретного складу кримінального правопорушення надає змогу узагальнити особливості його проведення при розслідуванні сутенерства та втягнення особи до заняття проституцією з урахуванням сучасних умов та тенденцій. Це, у свою чергу, дозволить у подальшому розробити на цій основі ефективні науково-практичні рекомендації щодо методики їх розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Досліджували організацію і тактику допиту такі відомі вчені: Т.В. Авер'янова, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, А.В. Дулов, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, П.Д. Нестеренко, М.І. Порубов, М.В. Салтевський, О.Г. Філіппов, К.О. Чаплинський, М.Г. Щербаковський та ін. Але в їх роботах не розглядалися особливості проведення допиту під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією.

Метою даної статті є дослідження особливостей проведення допиту підозрюваного під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено вище, допит є невідкладною слідчою (розшуковою) дією під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Говорячи про визначення його поняття, звернемося до думок різних науковців.

Зокрема, Р.С. Белкін розглядав його як процесуальну дію, що зводиться до отримання показань (відомостей) про подію, що стала предметом кримінального судочинства, а також осіб, які проходять у справі, та причини й умови, що сприяли вчиненню й приховуванню злочину [2, с. 63]. М.І. Порубов визначив допит як серію логічно поєднаних між собою запитань, що ставляться уповноваженою особою у певній послідовності: хронологічній, логічній, тактичній, зворотній, психологічній [8, с. 70].

Ми, у свою чергу, підтримуємо позицію В.Ю. Шепітька, який розглядає досліджувану СРД як регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, та спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини [5, с. 252].

Загалом допит проводився у 100 % випадків розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, що визначає його як найпоширенішу СРД, яка направлена на одержання інформації з особистісних джерел.

Слід зазначити, що допит складається з трьох етапів (як і будь-яка СРД): підготовчого, робочого та заключного. У свою чергу, підготовчий етап складається з ряду заходів:

- збирання вихідних даних, що стосуються предмета допиту;

- визначення кола осіб, які підлягають допиту;
- вивчення особи допитуваного;
- встановлення способу виклику на допит і черговості його проведення;
- підготовка місця допиту;
- запрошення до участі у слідчій дії третіх осіб;
- визначення технічного забезпечення допиту;
- складання плану слідчої дії [4, с. 39].

Стосовно осіб, які можуть допитуватися під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, деякі науковці виділяють такі групи:

- особа, яка заявляє, що її втягують у заняття проституцією;
- особа, якій надавали сексуальні послуги;
- особа, яка надавала сексуальні послуги;
- особа, яка працювала оператором в «офісі сутенера»;
- особа, яка перевозила повію до клієнта;
- сутенер [6, с. 305].

Останні три категорії можуть фігурувати у досліджуваних кримінальних провадженнях якраз у якості підозрюваних.

Серед основних завдань допиту, підтримуючи точку зору К.О. Чаплинського, виділимо такі:

- отримання доказів за кримінальною справою;
- встановлення об'єктивної істини у справі;
- перевірка слідчих версій;
- встановлення фактичних даних про підготовку, вчинення та приховування злочину;
- встановлення обставин, які сприяли або перешкоджали учиненню злочину;
- збирання відомостей про особу злочинця та його зв'язки;
- вжиття заходів профілактичного характеру та ін. [11, с. 218].

Завдяки вирішенню окреслених задач допит сприяє встановленню істини, висуванню версій щодо особи злочинця та проведення подальших слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, кваліфікованих за ст. 303 КК України.

Важливим підготовчим заходом при проведенні допитів під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, є вивчення особи допитуваного. Завдяки йому уповноважена особа може визначити особливості, яких набуває процес формування показань, припустити, якою буде лінія поведінки на допиті, та виробити потрібну тактику допиту [3, с. 102].

Вони можуть бути отримані з матеріалів кримінального провадження, допитів інших осіб, документів, що характеризують особу, та оперативних джерел. При розслідуванні сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією одержана інформація про допитуваних дає додаткові можливості впливу на них зокрема та ситуацію в цілому.

Так, гр. Т. за попередньою змовою з гр. Б. у січні 2013 року з метою

вчинення сутенерства розмістили анкети дівчат та рекламний номер мобільного телефону на інтернет-сайтах [www. sexkiev.net](http://www.sexkiev.net), www.damok.net, www.mister-x.com, набрали у штат повій і забезпечували умови для заняття проституцією останніми, встановивши отримання для себе прибутків 50 % від суми грошей, зароблених вищевказаними повіями за надання сексуальних послуг клієнтам. Частину з отриманих грошей гр. Т. та гр. Б. витрачали для оплати за оренду квартири та надання рекламних оголошень в Інтернет-мережі, газетних виданнях, а решту залишали собі.

При підготовці до допиту слідчий шляхом зібрання відомостей про гр. Т. встановив, що вона не судима, позитивно характеризується за місцем проживання, одружена. Під час спілкування з підозрюваною в ході слідчої (розшукової) дії він вказав на можливість пом'якшення покарання, якщо допитувана буде сприяти слідству та надасть правдиві показання. Це дало позитивний ефект і показання були отримані [10].

Стосовно робочого етапу необхідно визначити можливі тактичні прийоми, які можуть застосовуватися під час безпосереднього проведення допиту. Респонденти вказали, що під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією застосовуються такі тактичні прийоми допиту:

- встановлення психологічного контакту – 100 %;
- постановка запитань – 100 %;
- викладення показань у формі вільної розповіді – 100 %;
- створення уявлення про інформованість слідчого – 49 %;
- використання у злочинній групі конфліктів і протиріч – 57 %;
- використання фактора раптовості – 22 %;
- спостереження за поведінкою допитуваного – 58 %;
- пред'явлення доказів – 21 %;
- приховування меж поінформованості слідчого – 11 %;
- застосування відеозапису – 32 %;
- використання рефлексії допитуваного – 7 %.

Слід вказати коло питань, які можемо ставити окремим категоріям підозрюваних. Стосовно допиту особи, яка приймала по телефону замовлення про надання сексуальних послуг, необхідно з'ясувати такі питання:

- з якого часу вона працює у цьому місці та виконує функцію оператора, що конкретно входить у її обов'язки;
- як вона потрапила на таку роботу, чи усвідомлювала її зміст;
- хто є її керівником, яку вона отримувала оплату за свою роботу;
- який номер телефону вона обслуговує, кому передає отримане замовлення, як саме налагоджений зв'язок із сутенером, клієнтами тощо;
- хто ще працює разом з нею та які функції виконує;
- які особливості її роботи (режим роботи; скільки дзвінків за зміну вона приймала; яка вартість сексуальних послуг тощо) [6, с. 306].

Ці питання можуть бути розширені відповідно до можливого предмета допиту, зокрема такими:

- виникнення злочинного задуму;

- відомості про об'єкт посягання, мотив злочину, ставлення особи до злочинних наслідків;
- способи підготовки та вчинення злочинів, послідовність злочинних дій, а також особливості приховування злочинної діяльності (її характер);
- час, місце, обстановка та механізм учинення злочинів;
- відомості про особу злочинця;
- умови, за яких допитуваний спостерігав будь-які предмети або явища;
- психологічний та фізичний стан особи в момент сприйняття чи після нього;
- загальна здібність допитуваного до певного сприйняття, запам'ятовування та відтворення;
- обставини, що сприяли або перешкоджали учиненню злочинів;
- способи формування організованої групи та характер злочинної діяльності;
- виявлення психологічної й функціональної структури групи (якісний склад, рівень організованості) та розподілу функціональних обов'язків;
- кількісний склад групи при учиненні кожного епізоду злочинної діяльності, конкретні дії кожного, навички володіння зброєю та прийомами боротьби;
- виявлення осіб, які не брали безпосередньої участі у вчинених злочинах, але обізнаних про їх підготовку, вчинення або приховування;
- наявність корумпованих зв'язків та зв'язків з іншими злочинними групами;
- способи протидії розслідуванню та впливу на потерпілих, свідків та членів групи, які дають правдиві показання;
- наявність у групі конфліктів, протиріч та розбіжностей;
- способи легалізації отриманих прибутків та відтворення злочинної діяльності;
- встановлення осіб, які залишилися на волі і продовжують злочинну діяльність або налагоджують зв'язки між членами групи та намагаються створити єдину, вигідну для усіх лінію поведінки та ін. [12, с. 210].

Під час допиту особи, про що доречно наголошують окремі автори, яка перевозила повію до клієнта, слід мати на увазі, що не завжди водій (таксист) входить до складу злочинної групи, яка займається сутенерством. У випадку, коли достовірно відомо, що водій причетний до вчинення злочину, у нього слід з'ясувати:

- з якого часу він виконує функцію перевізника повій, як саме він почав тут працювати;
- хто входить до складу злочинної групи: хто є організатором і сутенером, хто ще з водіїв працює разом із ним, скільки працює повій (слід з'ясувати анкетні дані осіб, про яких водій говорить);
- як саме він отримував повідомлення про те, що повію необхідно відвести до клієнта, хто цю інформацію повідомляв;
- чи входило в його обов'язки брати гроші за сексуальні послуги від клі-

ентів, яка це сума, кому він ці гроші передавав, яку частину з цих грошей отримувач він;

- коли саме отримав повідомлення про необхідність відвезти повію, від кого, з якого номера;
- звідки він забрав повію, чи була вона одна;
- куди саме привіз повію, хто її зустрів та забрав;
- хто саме розраховувався за повію, кому і яку саме суму за це дали тощо [6, с. 306].

У даному випадку важливо, щоб особа добровільно давала показання. З метою викриття підозрюваного М. І. Порубов рекомендує використовувати досить ефективний прийом – найдетальнішим чином зафіксувати його свідчення про події дня, коли вчинено злочин, і запропонувати підозрюваному підписати саме цю частину протоколу. Справа в тому, що людина не може запам'ятати докладно усі факти кожного прожитого дня і запам'ятовує найбільш яскраві з них. Злочин належить до розряду незвичайних подій, тому день, коли був скоєний злочин, краще запам'ятовується. До того ж підозрюваний, продумуючи алібі, прагне утримати в пам'яті обставини злочину. Слідчий у процесі подальшого допиту запитує в обвинуваченого, чим пояснити той факт, що він так докладно запам'ятав саме день учинення злочину і так погано запам'ятав дні, які йому передували і наступні. Такий прийом зазвичай дозволяє встановити навмисну неправду в показаннях підозрюваного і ставить його перед необхідністю зізнатися в цьому [7, с. 195].

Найбільш складним є допит сутенера. Адже в більшості випадків він заперечує свою причетність до вчинення злочину. В такому разі слідчому варто вчинити так, як було описано вище. Коли ж сутенер бажає давати показання і не заперечує своєї вини, допит варто планувати таким чином, щоб спочатку з'ясувати питання, що стосуються факту, який є предметом розслідування, а потім перейти до інших фактів його злочинної діяльності. Під час такого допиту слід з'ясувати такі питання:

- коли він розпочав займатися сутенерством;
- злочин учиняв сам чи до цього причетні інші особи;
- якщо так, то які вони виконували функції (хто підшукував повій, хто розміщував оголошення в ЗМІ чи Інтернеті, хто приймав замовлення від клієнтів, хто відвозив повій до клієнта, хто забезпечував охорону тощо);
- скільки фактів звідництва ним було вчинено;
- яка вартість сексуальних послуг, як проводилася оплата, як розподілявся прибуток;
- як підтримувався зв'язок із іншими членами злочинної групи;
- чи створювалося якесь прикриття для злочинної діяльності;
- чи є співучасники серед посадових осіб правоохоронних органів або органів державної влади тощо [6, с. 308].

Також важливим тактичним прийомом при затриманні групи осіб тактично правильним буде спочатку допитати тих, хто виконував другорядну роль у вчиненні злочину, характеризується позитивно, з метою одержання від цих

осіб правдивих показань [1, с. 91–92].

Так, гр. Б. влітку 2007 року, познайомившись біля готелю «Жовтневий», що на площі Гагаріна в м. Вінниці, з гр. М., з метою втягнення її у заняття проституцією, запропонував їй за його допомогою надавати сексуальні послуги за плату, зобов'язуючись підшукувати замовників, перевозити і охороняти її, а отримані кошти розподіляти порівну між ними. Гр. М. погодилася на пропозицію гр. Б., який у подальшому забезпечував заняття нею проституцією на території м. Вінниці. Крім того, гр. Б., знаючи, що готель «Жовтневий» відомий як місце пошуку повій, вирішив використати гр. Т. – охоронця готелю – для рекламування своєї діяльності та вступив з ним у попередню змову з метою забезпечення заняття проституцією іншими особами.

У ході досудового розслідування спочатку був допитаний гр. Т., який свою вину визнав повністю та дав показання, що познайомився з гр. Б., коли до нього підійшли невідомі особи з проханням допомогти знайти повію, так як він працював охоронцем у готелі. Він відправив вказаних осіб до таксистів, які стояли поруч з готелем, після чого до нього підійшов гр. Б. та запропонував йому, щоб він бажаним знайти дівчат, які надають сексуальні послуги за гроші, давав його номер телефону, та він погодився на пропозицію гр. Б. [9].

Висновки. Констатуючи вищенаведене, зазначимо, що при розслідуванні сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією важливе значення має допит підозрюваного. На підготовчому етапі до його проведення здійснюються такі заходи як ретельне, повне і всебічне вивчення матеріалів кримінального провадження; одержання інформації про допитувану особу; ознайомлення з деякими спеціальними питаннями; запрошення осіб, участь у допиті яких є обов'язковою, тощо. Серед тактичних прийомів, які застосовуються під час проведення допиту підозрюваних у досліджуваній категорії кримінальних проваджень, необхідно застосовувати постановку запитань, деталізацію показань з метою виявлення суперечностей, допит осіб, які виконували другорядну роль у вчиненні кримінального правопорушення.

Бібліографічні посилання

1. Бахін В. П. Кримінальний вибух: поняття, характеристика, аналіз, розслідування / В. П. Бахін, М. А. Михайлов ; за ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К., 2001.
2. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия / Р. С. Белкин. – М. : БЕК, 1997.
3. Белкин Р. С. Тактика следственных действий / Р. С. Белкин, Е. М. Лившиц. – М. : Новый Юрист, 1997.
4. Гаврилин Ю. В. Криминалистическая тактика и методика расследования отдельных видов преступлений в определениях и схемах : учеб. пособие / Ю. В. Гаврилин. – М. : Книжный мир, 2004.
5. Криміналістика : підручник / за ред. В. Ю. Шепітька. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Ін Юре, 2004.
6. Методика розслідування окремих видів злочинів, підслідних органам внутрішніх справ : навч. посібник / О. В. Батюк, Р. І. Благута, О. М. Гумін та ін. ; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. – Львів : ЛьвДУВС, 2011.
7. Порубов Н. И. Допрос в советском уголовном судопроизводстве / Н. И. Порубов.

– Минск : Вышэйшая школа, 1973.

8. Порубов Н. И. Тактика допроса на предварительном следствии / Н. И. Порубов. – М. : БЕК, 1998.

9. Справа № 127/11612/13-к, Архів Вінницького міського суду Вінницької області, 2013 р.

10. Справа № 372/4946/13-к, Архів Обухівського районного суду Київської області, 2014 р.

11. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монограф. / К. О. Чаплинський. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006.

12. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / К. О. Чаплинський. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2010.

Куратченко М.В. Особенности проведения допроса подозреваемого при расследовании сутенерства и вовлечения лица в занятие проституцией. Рассмотрены некоторые аспекты расследования сутенерства и вовлечения лиц в занятие проституцией. Акцентировано внимание на организационно-тактических особенностях допроса подозреваемого в процессе раскрытия и расследования этих уголовно наказуемых деяний.

Ключевые слова: сутенерство, проституция, тактическое обеспечение, следственные (розыскные) действия, допрос.

Kuratchenko M.V. Features of conducting suspect's interrogation within investigateon of pimping and involving person into prostitution. The article deals with some aspects of the investigation of pimping and involving a person in prostitution /The attention to organizational and tactical features of interrogation of the suspect in the process of detection and investigation of criminal offenses. When investigating any criminal offense always held a number of investigative (detective) of action. One of the main among them are questioning different categories of persons. This is due to various factors. First, the most common verbal investigative (detective) of action. Secondly, during its conduct psychological contact that is desirable to establish with its members, will provide an opportunity to communicate with them in the future. Third, the procedural action specified in the initial stage of the investigation provides some information for the nomination versions, search for criminals and others. That is, the interrogation is very important to any criminal proceedings. Is no exception and investigation of crimes related to the establishment or maintenance of brothels and procuring.

Keywords: pimping, prostitution, tactical supply, investigating acts.

Надійшла до редакції 27.12.2016